

Akcentat je također strašilo za učenike. Treba mnogo dobre metode i lijepog izgovora, da bi naglasak bio zanimljiv i razumljiv učenicima. Među čakavcima i u ovom slučaju pomoći će deduktivna metoda, i što je najvažnije, ona će odmah u početku zainteresirati đaka. Podudarnost čakavskih i ruskih akcenata poznata je, pa je zato pri učenju ruskog čakavski akcentat mnogo pomogao. Kako u čakavskom ne postoje uzlazni štokavski akcenti, đaci čakavci mnogo griješe u izgovoru. Najteže se primjenjuje dugouzlazni, koji se redovno kratko izgovara, i po tome je lako prepoznati čakavca (*šétnja, rúka, pítati*). Govoreći malo o historijatu prijenosa starih akcenata, nastavnik će to ilustrirati na ploči na pr. ovim domaćim riječima i njihovim izgovorom: *rūōkǎ, pítât*. Narod je dakle sačuvao u iz-

govoru dužinu prvog sloga (ūō, î), zato se silazni pri prijenosu pretvara u dugi uzlazni: *rúka, pítati*. Ako je historijski prvi slog kratak, onda ga i čakavci kratko izgovaraju: *Uōdǎ, pǎtōk, ōtǎc*, — i razumije se, u štokavskom se tu onda nalazi kratkouzlazni: *vōda, pōtok, ōtac* i t. d.

Takvih korisnih komparacija s čakavskim ima još vrlo mnogo. Tu dijalektalno-deduktivnu metodu okušao sam s najvećim uspjehom u razredima srednje Istre. Ona zahtijeva od nastavnika materinskog jezika dobro poznavanje čakavštine, u čemu se odlikuju nastavnici domoroci. Osim toga, ta metoda budi u učenicima svijest o dubokoj, historijskoj, nacionalnoj vezi Istre i njenog narodnog govora s našim književnim hrvatskosrpskim jezikom.

Tugomil Ujčić

PITANJA I ODGOVORI

DA LI UNESCO, UNESCA ILI UNESCO-a I SL.?

UNESCO je kratica tuđeg naziva sastavljenog od više dijelova (United Nations Education, Scientific & Culture Organisation — Organizacija Ujedinjenih naroda za prosvjetu, nauku i kulturu), koja se u našoj dnevnoj i povremenoj štampi često štampa i čita. Čitamo je štampanu u najrazličitijim varijantama. Sada se sklanja, sada opet ostaje bez promjene. Najčešće je sklanjaju ovako: UNESCO, UNESCO-a, UNESCO-u i t. d. Samo kao slučajno, nesvjesno, ispadnu i oblici: UNESCO, UNESCA, UNESCO i t. d. Kad tvore posvojni pridjev od ove kratice, onda ga neki pišu: UNESCO-v, a neki čak i UNESCO-ov, i t. d. Pristaše fonetičkog pisanja tuđih vlastitih imena pišu: UNESKO. Postoje i druge varijacije na ovu istu temu.

Da bismo svi mogli jednako i pravilno pisati ovu i druge kratice, morali bismo imati priručnik, u kojem bi jasno bila izložena pravila o njihovu pisanju. A kako stojimo u tom pogledu? Dok Belić u svom Pravopisu daje sasvim kratko pravila samo

o tome, kako valja pisati kratice domaćeg porijekla (izd. 1950., str. 108.), dotle je Boranić ipak nešto određenije i više o tome rekao u svom Pravopisu (izd. 1951., str. 85.). Ostavimo to, što se ni u ovom slučaju oni ne slažu te propisuju različite norme, ali o pisanju kratice tuđeg porijekla oni ništa i ne govore. Dok Boranić donosi u Rječniku na kraju Pravopisa ipak pokoji primjer tuđih kratice, dotle Belić ne čini ni to. Nadajmo se, da će novi Pravopis hrvatskosrpskoga jezika donijeti ne samo ujednačena pravila, nego da će biti i potpuniji i jasniji u izlaganju ovoga gradiva. Ja ću ovdje na osnovi onoga, što je Boranić tek indirektno rekao o tome, iznijeti, kako bi trebalo sklanjati i pisati ovu ili slične kratice tuđega porijekla. Boranić je zapravo dao pravila, samo ne na jednom mjestu i bez primjera za strane skraćene nazive.

Boranić u svom Pravopisu (str. 85.) kaže, da se kratice ove vrste — on govori o kraticama domaćeg porijekla — mogu izgovarati trojako: a) da se izgovori cijeli naziv, kako već glasi: KP = Komunistička partija, SKOJ = Savez komunističke omladine Ju-

goslavije, UDBA = Uprava državne bezbjednosti, Tanjug = Telegrafska agencija Nove Jugoslavije, i sl.; b) da se izgovori slovo po slovo: KP = ka-pe, NO = en-o, AFŽ = a-fe-že, i sl.; c) da se izgovori kao riječ: SKOJ = Skoj, UDBA (s dodanim a) = Udba, i sl.

Nas ovdje zanima treći način, po kojem se kratica izgovara kao riječ. Za takve kratice Boranić kaže da se sklanjaju kao riječi bez crtice: SKOJ, SKOJA, SKOJU i t. d., UDBA, UDBE, UDBI i t. d., Tanjug, Tanjuga, Tanjugu i t. d. To su i svi primjeri, koje on navodi za sklanjanje i, kako vidimo, svi su domaći skraćeni nazivi. Ali ono, što je za domaće nazive rečeno direktno, to analogno vrijedi i za strane takve nazive.

Kratica UNESCO bez sumnje se izgovara kao cjelovita riječ. Spomenimo ovdje i rjeđe upotrebljavanu kraticu UNICEF (United Nations International Childrens Emergency Fund — Međunarodni dječji fond Ujedinjenih naroda za hitne potrebe). Ove kratice mi ne samo da izgovaramo kao cjelovite riječi, već ih i osjećamo kao imenice muš. roda, i to kao tuđice, jer predstavljaju skraćene nazive tuđega porijekla. Osjećamo ih kao tuđa vlastita imena. Kao što SKOJ osjećamo kao domaću imenicu muš. roda na suglasnik, a kraticu UDBA kao imenicu žen. roda na samoglasnik -a, pa ih tako i dekliniramo po pravilima naše deklinacije, tako ćemo i ove tuđice morati deklinirati po pravilima deklinacije za tuđe riječi.

U kratici UNESCO imamo primjer tuđeg vlastitog imena na -o, a u kratici UNICEF primjer tuđega vlastitog imena na suglasnik. Ako moramo deklinirati tuđicu na -o, gledamo, da li je to -o naglašeno ili nenaglašeno. Tako imamo tuđih vlastitih imena tipa Hugo (č. Igô), ili da navedemo primjer zajedničke imenice: platô, kod kojih je svršetak -o naglašen. Ali imamo takvih imena tipa Tasso, ili da navedemo zajedničku imenicu: motto, kod kojih je svršetak -o nenaglašen. Tuđice s naglašenim -o sklanjamo tako, da se ono -o čuva u osnovi: Hugo, Hugoa, Hugou, i t. d. — plato, platoa, platou, i t. d. Tuđice s nena-

glašenim -o gube taj svršetak u kosim padežima, te ih sklanjamo: Tasso, Tassa, Tassu, i t. d. — motto, motta, mottu, i t. d.

Ako sad pogledamo, u koji tip ide kratica UNESCO, vidjet ćemo, da ide među tuđa vlastita imena s nenaglašenim -o, jer je naglasak na drugom slogu: UNESCO. Prema tome moramo je sklanjati kao i imenicu Tasso. Ako se još podsjetimo, da je Boranić nastavke domaćih kratice pisao bez crtice i istim tipom slova, onda ovu kraticu moramo sklanjati i pisati ovako: n. UNESCO, g. UNESCA, d. UNESCO, a. UNESCO, v. UNESCO, l. UNESCO, i. UNESCO. Množine razumljivo nema.

Zatreba li nam od ovih kratice posvojni pridjev, tvoriti ćemo ga od osnove i određenih nastavaka. Kao što govorimo i pišemo: UDBIN (nalog), SKOJEV (zadatak), Tanjugov (izvještaj), tako ćemo analogno govoriti i pisati: UNESCOV, UNESCOVA, UNESCOVO.

Budući da kraticu UNICEF osjećamo kao tuđe vlastito ime na suglasnik, onda ćemo je i sklanjati kao naše imenice muš. roda na suglasnik: n. UNICEF, g. UNICEFA, d. UNICEFU, a. UNICEF, v. UNICEFE, l. UNICEFU, i. UNICEFOM. Množine nema.

Ako bismo trebali od ove imenice posvojni pridjev, prema svemu, što smo dosad o tome rekli, on bi glasio: UNICEFOV, UNICEFOVA, UNICEFOVO.

Ante Erdeljac

NEKOLIKO KRAĆIH ODGOVORA

(Pripovijetki — pripovijeci; prvi put — prvi puta; prvi maj — prvi svibnja; Uela Luka — Uelaluka)

1. Jedna »grupa privatnih učenika« postavljala pitanje, koji je oblik pravilan za dativ i lokativ jednine: *pripovijetki* ili *pripovijeci*. Za tu naime imenicu čitaju u najnovijem Boranićevu »Pravopisu hrvatskoga ili srpskoga jezika« (Zagreb, 1951) na str. 172. pod riječju *pripovijetka*: »dat. i lok. pripovijeci«, a u »Gramatici hrvatskoga ili srpskog jezika«, koju su sastavili Brabec,